

Pravonín

Kraj: Středočeský

Správní obvod: Vlašim

Nadmořská výška: 540 m n. m.

Počet obyvatel: 555

Adresa URL: www.pravonin.cz

Okres: Benešov

GPS souřadnice: 49.635586N, 14.943372E

První pís. zmínka: 1352 (672 let)

PSČ: 257 09

Historie obce Pravonín

Kolem roku 1150 byl založen louňovický klášter. Byl to ženský klášter řádu premonstrátského. Včele stál probošt, hospodářské vedení měl opat, řeholnice řídila převorka. Z popudu kláštera bylo osídleno jeho okolí, byly založeny vesnice, jejichž gruntovníci odváděli klášteru určité roční platy (ouroky). Členové řádu přišli z Porýní, z krajiny hospodářsky vyspělé. Jejich příchodem nastal v krajině pod Blaníkem čirý ruch, prosperovala řemesla a kvetl obchod. Klášter rozšiřoval svou moc, časem velmi zbohatl, takže mohl v obvodu svého působení zanechat po sobě trvalé svědky kultury své doby. Příčiněním kláštera byl vystavěn kostel v Kondraci a rotunda v Libouni a v Pravoníně. Pověst říká, že pravonínský kostel byla původně prostá kaple v lese stojící, která teprve později kaplí zámeckou se stala. Podle typu stavby, jejího druhu, způsobu a použití materiálu, podle zasvěcení, klade se vznik rotundy na konec vývojového období románského slohu tj. kolem r. 1230. Bohoslužby konali buď mniši či faráři louňovičtí a to za panování Přemysla Otakara I.

Přemyslovci si nepřáli velké državy jediného rodu, raději poskytovali půdu většímu počtu nižších urozených, členům královské družiny, synům vladyků, kteří dosud neměly zapsaný pozemkový majetek. Přemysl Otakar II. (vládl s otcem od r. 1247) dal kus hvozdu kolem kaple členu své družiny Pravonovi na dobu trvání rodu s tím, aby jej osídlil. Pravona rozměřil zapsanou mu půdu na 30 lánů a založil vesnici ve tvaru obdélníku ve směru východ-západ, přičemž 16 lánů bylo vytyčeno na straně polední a 14 na straně půlnocní. Vesnice po svém zakladateli (r. 1250) dostala jméno Pravonín. Sám si rozměřil 2-3 lány a vystavěl si vedle kaple sídlo. Lány přidělené osídlencům měly výměru 60 strychů polního výsevu. Osídlenci nemohli být chudí, museli se na gruntě zakoupit (zákupní, purkechtní právo), museli mít svůj potah a nářadí. Museli vymýtit les, dřevo použili ke stavbě obydlí a hospodářských budov, ostatní se spálilo a popelem pohnojilo. Časem byly vymýceny i plochy mimo přidělené lány a tak vznikaly společné pastviny, zvané "obce". Na příznivý vývoj obce působí rozmach kláštera louňovického, ale i rozvoj těžby stříbra.

Během historického vývoje v zemi, při střídání panovníků, po válečných událostech se též hospodářský vzestup střídal s úpadkem. Za vlády Karla IV. měl již Pravonín svého faráře. Na západu pod kostelem byla r. 1350 postavena fara, dřevěná stavba na kamenné podezdívce. V 15. století měli Pravonín v držení Trčkové z Lípy. Od Trčků koupili Pravonín Kekulové ze Stradonic, kteří v Pravoníně r. 1567 vybudovali tvrz. Roku 1580 Václav Kekule obnovil pravonínský kostel, který tu stál již v desolátním stavu. Roku 1616 prodal před svou smrtí Václav Kekule statek Pravonín s tvrzí a sídlem, dvorem poplužním a pivovarem svým strýcům Václavu a Mikuláši Salavům z Lípy. Roku 1618 vypukla válka v Čechách a v roce 1640 též mor. Roku 1645 táhli Švédové od západu na Moravu

a přitom 24.2. vydrancovali a zpustošili Pravonín. Ten však znovu ožil. Celá polovina 17. století byla v Pravoníně vyplněna především spory a bojem poddaných o svá privilegia. Každá z vrchností, které se zde po Purkratovi Kekule vystřídaly, vyžadovala od pravonínských stále vyšší roboty. Hmotné poměry poddaných se horšily pro vysoké daně a léta neúrody a tak byli nuceni půjčovat si od vrchností. Za své stížnosti, spory a hájení starých práv byli pravonínští šikanováni, vězněni i fyzicky týráni, ale bránili se úporně až do začátku 18. století, kdy byl jejich odpor konečně zlomen. V té době r. 1728 byl majitelem panství Jan Ignác Caretto hrabě Millesimo z italské šlechtické rodiny, která získala majetky v Čechách po bělohorských konfiskacích. Pravonínští poddaní pak již v dalších letech robotovali bez zdráhání, jak bylo obvyklé 3 dny v týdnu. Při senách, otavách a žních celý týden kromě soboty. Hrabě Millesimo obnovil faru a v duchu barokního katolicismu dal kostelu mariánský obraz, k němuž se konaly poutě až z dalekého okolí.

V roce 1729 má Pravonín již vlastní školu a od r. 1710 je zde i panský pivovar. Po Carettovi, který panství prodal v r. 1733, vlastnila Pravonín řada majitelů, nejdéle od r. 1756-1800 měla statek v držení rodina Václava Vejvody ze Stromberka, který dal také v roce 1765 přestavět pravonínský zámek. Mezi panstvem a úředníky na zámku a poddaným lidem byly hluboké sociální a jazykové přehrad. Život poddaného sedláka byl těžký. Dávky, které platil vrchnosti, tvořily 70-80 % výtěžku jeho hospodářství. Poměry se trochu zlepšily po zrušení nevolnictví v r. 1781, mírnější poddanství však přetrvávalo až do poloviny 19. století.

Pravonínští bydleli v dřevěných chalupách, krytých doškovými střechami, proto vesnice trpěla častými požáry. V polovině 18. století se zde začínají objevovat i zděná stavení. V pravonínském panství se v roce 1800 střídá opět řada majitelů, mezi nimi stále častěji i nešlechtici a jejich hospodaření většinou tvoří dluhy. V roce 1808 získal dražbou Pravonín hrabě Jan Pachta z Rájova. Ten byl prezidentem pražské konzervatoře a známým příznivcem umělců, zvláště hudebníků. S dobou, kdy vlastnil Pravonín, je spojena i zajímavá epizoda ze života Richarda Wagnera, významného německého hudebního skladatele. Richard Wágner se seznámil s Pachtovými prostřednictvím své rodiny, přijel na jejich pozvání do Pravonína, kde strávil nezapomenutelné léto a podzim roku 1832. Pravonínský zámek byl v této době již patrovou trojkřídlovou budovou s klasicistním průčelím, ozdobeným rokokovými sochami. V pohostinné rodině Pachtových se seznámil s půvabnými dcerami hraběte Pacht, s Jenny prožil devatenáctiletý Wágner zde svou první lásku. Byl to však i Pravonín a kraj kolem, který ho okouzlil svou krásou, zvláště množstvím kapliček a křížků a rád prý jezdil do modřínové "Modré" aleje v lese Kopaniny. Za doby svého pobytu v Pravoníně také hodně pracoval, načrtnul si zde libreto romantické opery "Svatba" a vznikla tu i jeho skladba "Tóny zvonů".

V revolučním roce 1848 došlo k odstranění feudálních vztahů na vesnici, bylo zrušeno poddanství a tím i robota. V roce 1850 se v rámci reformy staly místo vrchnostenských panství základem správy obce. Také v Pravoníně bylo ve volbách zvoleno první předsednictvo obce v čele se starostou. Zemědělství zaznamenává po zrušení poddanství v dalších desetiletích vzestup. Rozšiřuje se zejména pěstování brambor, používají se šlechtěná osiva a rostou stavy dobytka, objevují se první zemědělské stroje, žentoury, mlátičky, secí stroje apod.. Rozvojem pojišťovnictví se částečně zmírňují důsledky požárů a živelných pohrom. V r. 1910 jsou v Pravoníně zřízeny i první záložny, agrárníká Kampelička a klerikální Raifeisenka. V roce 1876 je v obci zřízen poštovní úřad. Pravonínský velkostatek vlastnila od r. 1843-1894 rodina Kulichů, po několika dalších majitelích přišel do Pravonína od r. 1910 František Prášek, pověstný zejména tím že plundroval zdejší lesy tak, až mu nadměrná těžba

musela být úředně omezena. Na počátku 20. století přišla těžká válečná léta. V roce 1914 narukovalo 151 mužů do války, ve většině hospodářství v Pravoníně zbyla zemědělská práce jen na ženy, výměnkáře a větší děti. Po návratu z fronty většina zemědělců našla jen zaplevelená pole a poloprázdné chlévy, bída se tak zmírňovala jen pomalu.

Po vyhlášení první pozemkové reformy v r. 1919 se tato vztahovala i na pravonínský velkostatek, ale Fr. Prášek se záboru půdy odprodejem Čáslavska vyhnul. Od r. 1934 patřil velkostatek rodině Sekaninových. V roce 1948 však bylo v rámci třetí etapy pozemkové reformy provedeno vyvlastnění velkostatku Sekaninových, současně byly vyvlastněny některé hospodářské budovy a část zemědělské techniky velkostatku. Před znárodněním v r. 1948 bylo v zámku Sekaninových 22 místností. Rozhodnutím revizní komise Ministerstva zemědělství ze dne 8.4.1948 byl zemědělský statek včetně zámku převzat státem a prostory zámku byly změněny na administrativní budovu. Později zde byl umístěn Místní národní výbor, svatební síň a kulturní místnosti, v přízemí byl zřízen poštovní úřad a v dalším období po založení zemědělského družstva byly v 1. patře kanceláře JZD. Po výstavbě Společenského domu v Pravoníně byly kanceláře JZD i MNV přestěhovány do tohoto nového objektu.

V 90. letech byl zámek v restituci navrácen původním vlastníkům rodu Sekaninů. V té době byla vystěhována i pošta do nového objektu, který zbudovala obec přestavbou a nástavbou hasičské zbrojnice, kde sídlí nyní i obecní úřad. Zámek od Sekaninů koupil nový majitel, který opravil alespoň střechu, bohužel jinak stavba zůstává ve zchátralém stavu.

